

Utlåtande 2003:40 RI (Dnr 314-3100/2002, 314-3101/2002, 314-321/2003 och 314-425/2003)

Folkomröstning angående införande av miljöavgifter

Folkomröstning om biltullar

Motion av Kristina Axén Olin m.fl. (m) (2002:56)

Folkomröstning om biltullar

Motion av Jan Björklund m.fl. (fp) (2002:57)

Begäran om folkomröstning enligt 5 kap 23 § KomL från 32 047 personer insända av Motormännens Riksförbund och 7 741 personer insända av moderata samlingspartiet i Stockholms stad

Kommunstyrelsen föreslår kommunfullmäktige besluta följande

1. Motionerna från Kristina Axén Olin m.fl. (m) (2002:56) och Jan Björklund m.fl. (fp) (2002:57) samt skrivelserna från de 39 788 undertecknarna anses besvarade med vad som anförts i detta utlåtande.
2. Folkomröstning om miljöavgifter genomförs och beslutas i särskild ordning efter att ett fullskaligt försök genomförts. Beslut om formulering av frågeställningen tas i god tid innan omröstningen.

Föredragande borgarrådet Annika Billström anför följande.

Ärendet

Kristina Axen Olin m.fl. (m) har i en motion, *bilaga 1*, yrkat att kommunfullmäktige beslutar att genomföra en folkomröstning om trängselavgifter innan någon form, inklusive försöksverksamhet, av trängselavgifter införs och att frågorna i folkomröstningen skall formuleras med två klara alternativ, ja eller nej till trängselavgifter.

Jan Björklund m.fl. (fp) har i motionen, *bilaga 2*, yrkat att kommunfullmäktige beslutar att Stockholms stad genomför en folkomröstning om biltullar innan sådana införs.

Motormännens Riksförbund har i skrivelse den 30 januari 2003, *bilaga 3*, till kommunfullmäktiges ordförande begärt att kommunfullmäktige beslutar att genomföra en folkomröstning innan några som helst beslut fattas om trängselavgifter i Stockholm. Till skrivelsen finns vidfogat namnunderskrifter från 32 047 personer som uppges vara folkbokförda och röstberättigade i Stockholms stad.

Moderata samlingspartiet i Stockholms stad har den 3 februari 2003 överlämnat 7 741 namnunderskrifter som undertecknat en begäran till kommunfullmäktige i Stockholms stad med följande lydelse: ”Innan några som helst beslut fattas om trängselavgifter (miljöavgifter) i Stockholm vill jag ha en kommunal folkomröstning i frågan”.

Remisser

Motionerna har remitterats till valnämnden för yttrande. Valnämnden har redovisat förfarandet vid en folkomröstning.

Juridiska avdelningen har under hand anført i huvudsak följande:

Enligt 3 kap 9 § 8 p kommunallagen (KL) är det fullmäktige som beslutar i ärende om folkomröstning i kommunen.

Fråga om folkomröstning kan väckas antingen

1. internt inom kommunen, 5 kap 34 § KL eller,
2. enligt 5 kap 23 § KL, om minst fem procent av de röstberättigade kommunmedlemmarna enligt lagen om kommunala folkomröstningar väcker sådan fråga. Initiativet skall i så fall vara skriftligt, ange den aktuella frågan samt innehålla initiativtagarnas egenhändiga namnteckningar, namnförtydliganden och uppgift om deras adresser.

Vilka som är röstberättigade framgår av 5 § lagen om kommunala folkomröstningar. Det är den som är folkbokförd i kommunen och senast på dagen för folkomröstningen fyller 18 år och 1. är medborgare i Sverige eller i någon annan av Europeiska unionens medlemsstater (unionsmedborgare), 2. är medborgare i Island eller Norge, eller 3. för det fall de är andra utlänningar, har varit folkbokförda i Sverige tre år i följd före dagen för folkomröstningen.

Om ovannämnda förutsättningar under punkten 2 är uppfyllda, är fullmäktige skyldig att behandla ärendet och ta ställning till om folkomröstning skall hållas eller inte. Lagstiftningen sätter inte upp någon tidpunkt inom vilken fullmäktige skall fatta beslut om folkomröstning skall genomföras eller inte. Fullmäktige kan inte välja att antingen avslå initiativet eller att besluta om folkomröstning, varvid i det senare fallet ett antal beslut i detaljfrågor måste fattas enligt 2 § lagen om kommunala folkomröstningar. Sedvanliga omröstningsregler gäller i fullmäktige.

Innan ett ärende avgörs av fullmäktige skall det enligt 5 kap 26 § KL ha beretts, förutom av kommunstyrelsen, av antingen den nämnd vars verksamhetsområde ärendet berör eller av en fullmäktigeberedning. Här finns två alternativ, antingen att valnämnden deltar i beredningen av ärendet innan fullmäktigebeslutet, som då blir slutligt angående folkomröstning, eller att kommunfullmäktige fattar ett principbeslut om att folkomröstningen skall genomföras, varefter valnämnden deltar i beredningen inför fullmäktiges slutliga beslut med ställningstaganden enligt 2 § lagen om kommunala folkomröstningar. Enligt 2 § 4 p lagen om kommunala folkomröstningar skall en mängd beslut fattas, såsom t ex dag för omröstningen, omröstningsdistrikt, frågan som skall ställas, röstsedlarnas antal samt när röstsammanräkningen senast skall vara avslutad. För att kunna genomföra en folkomröstning vid den tidpunkt som diskuterats, den 14 september 2003, fordras med hänsyn till valnämndens regler att beslutet inklusive detaljfrågorna fattas av fullmäktige senast i början av juni.

För ordningens skull bör här noteras, att en folkomröstning enbart är rådgivande. Den slutliga beslutanderätten ankommer alltid kommunfullmäktige, oberoende av valresultat.

Enligt 2 § 4 p lagen om kommunala folkomröstningar är det vidare fullmäktige som är ansvarigt för att formulera den fråga och de svarsalternativ som kommunmedlemmarna skall ta ställning till. Inget hindrar t ex att flera svarsalternativ införs. Det väsentliga är att folkomröstningen omfattar den fråga som väckts av de röstberättigade.

Mina synpunkter

Jag har ingen anledning att ifrågasätta huruvida de personer, vars namnunderskrifter lämnats in till kommunfullmäktige, verkligen uppfyller kraven i 5 kap 23 § KL, d v s att de är röstberättigade kommunmedlemmar, att de uppgett sina adresser och att det är namnunderskrifter och namnförtydliganden. Jag anser därför att kommunfullmäktige har att pröva frågan om folkomröstning rörande miljöavgifter.

Det är positivt att många medborgare engagerar sig i frågan. Det visar att det finns ett intresse för politiska frågor bland allmänheten, vilket bör uppmuntras. En folkomröstning skall därför genomföras.

Jag anser emellertid inte att det är meningsfullt att genomföra en folkomröstning förrän staden verkligen har genomfört ett försök med miljöavgifter. Innan dess bygger antagandena på hypotetiska bedömningar och det är svårt för den enskilde väljaren att kunna bilda sig en klar uppfattning om för- och nackdelarna med en miljöavgift. Innan miljöavgifter har prövats och erfarenheter har kunnat dras av ett sådant försök är det också svårt att på valsedeln kunna utforma tydliga alternativ.

Jag anser därför att inriktningen bör vara att en folkomröstning om miljöavgifter hålls först sedan miljöavgifter har tagits ut under tillräckligt lång tid för att man skall kunna avgöra effekterna av miljöavgifter. Det är därför inte rimligt att tänka sig en folkomröstning före de allmänna valen 2006. Det är däremot en lämplig tidpunkt. Jag anser därför att motionerna och skrivelserna skall anses besvarade med vad som anförts i detta utlåtande.

Borgarrådsberedningen tillstyrker föredragande borgarrådets förslag.

Reservation anfördes av borgarråden *Kristina Axén Olin*, *Sten Nordin* och *Mikael Söderlund* (alla m) enligt följande.

Vi föreslår kommunstyrelsen föreslå kommunfullmäktige besluta att

1. avstyrka förslaget
2. genomföra en folkomröstning innan ett försök med så kallade trängselavgifter införs i Stockholms stad
3. därutöver anföras.

Det är en demokratisk självklarhet att en folkomröstning bör genomföras i Stockholm innan ett försök med biltullar genomförs. En annan stundande fråga som kräver folkomröstning är införandet av euron. Ingen skulle komma på tanken att föreslå att euron först införs och att en folkomröstning sker något år därefter. Biltullar är en mindre fråga än euron – om än viktig för människorna i vår region – men principen

fråga än euron – om än viktig för människorna i vår region – men principen måste vara densamma.

Socialdemokraterna, vänsterpartiet och miljöpartiet har uppgivit att ett försök med biltullar skulle kosta mellan 300-800 miljoner kronor. Det är anmärkningsvärt att s, v och mp i Stockholms stad är beredd att riskera så mycket pengar på ett försök med biltullar, som sannolikt skrotas av invånarna i staden när de sagt sitt i en folkomröstning. Det saknas resurser inom barn- och äldreomsorgen. Majoriteten tvingas svika sina vallöften om mindre barngrupper. Samtidigt är man beredd att låta skattebetalarna bekosta ett biltullsexperiment med kanske 800 miljoner kronor. Hur många barngrupper motsvarar 800 miljoner?

S, v och mp:s bestämda uppfattning att inte genomföra en folkomröstning innan ett införande splittrar dessutom stockholmsregionen. Det finns ett starkt krav från regionen att genomföra folkomröstning innan försöket. Men s, v och mp i Stadshuset tar ingen notis om detta faktum utan tänker driva igenom försök med biltullar oavsett vad alla andra kommuner i regionen anser.

S, v och mp:s agerande visar på en arrogans inte bara gentemot de väljare som Annika Billström innan valet gick ut och lovade att hon inte skulle införa några biltullar. S, v och mp:s agerande är arrogant även mot de andra kommunerna i regionen som tydligt visat att de vill ha en folkomröstning och gentemot de personer som skrivit på Motormännens och moderaternas namninsamlingar i ämnet.

Det faktum att finansborgarrådet dessutom inte tänker låta ärendet remitteras till berörda förvaltningar, vilket är den normala arbetsgången för ett ärende, innebär i princip att kommunallagens stadgande och stadens praxis om ärendeberedning sätts ur spel. Detta måste naturligtvis få en juridisk prövning. Finansborgarrådets hela hantering av biltullsfrågan riskerar att skapa djupa sår i det politiska klimatet i såväl regionen som staden lång tid framöver.

Kommunstyrelsen delar borgarrådsberedningens uppfattning och föreslår kommunfullmäktige besluta följande

1. Motionerna från Kristina Axén Olin m.fl. (m) (2002:56) och Jan Björklund m.fl. (fp) (2002:57) samt skrivelserna från de 39 788 undertecknarna anses besvarade med vad som anförts i detta utlåtande.
2. Folkomröstning om miljöavgifter genomförs och beslutas i särskild ordning efter att ett fullskaligt försök genomförts. Beslut om formulering av frågeställningen tas i god tid innan omröstningen.

Stockholm den 9 april 2003

På kommunstyrelsens vägnar:
ANNIKA BILLSTRÖM

Anette Otteborn

Reservation anfördes av *Kristina Axén Olin, Sten Nordin* och *Mikael Söderlund* (alla m) och *Lotta Edholm* och *Ann-Katrin Åslund* (båda fp) med hänvisning till reservationen av (m) i borgarrådsberedningen.

Reservation anfördes av *Ewa Samuelsson* (kd) enligt följande.

Jag föreslår kommunstyrelsen föreslå kommunfullmäktige besluta att

1. avstyrka förslaget
2. genomföra en folkomröstning innan ett försök med s.k. trängselavgifter införs i Stockholms stad
3. därutöver anför följande.

Inga formella, tekniska eller lagmässiga hinder finns att kommunfullmäktige beslutar genomföra en folkomröstning om trängselavgifter redan i år. För att införa ett system med trängselavgifter krävs folklig acceptans. Trängselavgifter griper in i den dagliga livsföringen och människor borde få möjlighet att påverka frågorna genom en folkomröstning. Det sätt majoriteten hanterar frågan riskerar leda till att även människor som i framtiden skulle kunna se fördelarna med att nyttja ekonomiska styrmedel i trafiken, vänder sig emot detta.

Många av de folkomröstningar som genomförts i Sverige har varit gigantiska folkbildningsinsatser. Människor har seriöst satt sig in i komplicerade frågor och gjort ett val efter bästa förmåga. Att frågan är så svår att människor inte skulle kunna bilda sig en uppfattning eller att folkomröstningsfrågan som ska ställas på en valsedel inte skulle kunna formuleras på ett bra sätt, gränsar till människoförakt. Denna fråga väcker såväl känslor som intressanta diskussioner om Stockholms utveckling och om trafikutvecklingen.

Den omvändelse som socialdemokraterna gjort i frågan innebär också att politikens heder faktiskt kräver att folkomröstning genomförs innan systemet prövas eller genomförs permanent.

ÄRENDET

Kristina Axén Olin m fl (m) har i en motion (2002:56), *bilaga 1*, föreslagit att kommunfullmäktige genomför en folkomröstning om trängselavgifter innan någon form, inklusive försöksverksamhet, av trängselsavgifter införs. De framför även att frågorna i folkomröstningen skall formuleras med två klara alternativ, ja eller nej till trängselavgifter.

Jan Björklund m fl (fp) har i en motion (2002:57), *bilaga 2*, yrkat att Stockholms stad genomför en folkomröstning om biltullar innan sådana införs.

Motormännens Riksförbund har till kommunfullmäktige överlämnat 32 047 namnunderskrifter från personer mantalsskrivna och röstberättigade i Stockholm stad vilka yrkar att ”innan några som helst beslut fattas om trängselavgifter i Stockholm vill jag ha en kommunal folkomröstning i fråga”. ~~Modellbilaga~~ *Modellbilaga* samlingspartiet i Stockholms stad har inlämnat 7 741 insamlade namnunderskrifter med ett likalydande yrkande.

REMISSER

Motionerna har för synpunkter remitterats till valnämnden.

Valnämnden beslöt den 19 februari 2003 att godkänna förslag till yttrande från valnämndens kansli och överlämna det till finansroteln.

Kansliets yttrande lyder i huvudsak enligt följande.

Förslag till remissyttrande

Fullmäktige i en kommun får som ett led i beredningen av ett ärende besluta om kommunal folkomröstning. Om så sker skall kommunens valnämnd svara för genomförandet.

I anslutning till ett beslut i fullmäktige om en kommunal folkomröstning skall fullmäktige besluta om bl a den fråga och de svarsalternativ som skall ställas till de röstberättigade, röstsedlarnas antal, innehåll och utseende, när röstsammanräkningen senast skall vara avslutad och stadens uppdelning i omröstningsdistrikt och omröstningslokaler. Kommunala folkomröstningar regleras närmare i lagen om kommunala folkomröstningar (SFS 1994:692).

Tidpunkten

Som nämnts skall valnämnden svara för en eventuell folkomröstning om fullmäktige skulle besluta om en sådan. Valnämnden har endast att ta ställning till tekniska aspekter på omröstningen och avstår sålunda från ett ställningstagande i frågan om folkomröstningen skall äga rum före - som motionärerna begär - eller efter ett eventuellt införande av biltullar.

Om fullmäktige skulle fatta beslut om en folkomröstning är det från valnämndens utgångspunkt möjligt att samordna den med höstens folkomröstning om Sveriges deltagande i EMU. Om så skall kunna ske måste frågornas utformning och alla beslut i tekniska frågor fattas absolut senast vid fullmäktiges sammanträde den 2 juni.

Röstlängder

Valmyndigheten upprättar röstlängder och röstkort

Rösträtsreglerna i en kommunal folkomröstning följer rösträtsreglerna i val till kommun och landsting. Den nationella folkomröstningen kommer sannolikt att gälla både personer med kommunal rösträtt och personer som är röstberättigade vid val till riksdagen. Valmanskåren i den nationella folkomröstningen är alltså större och delvis annorlunda sammansatt.

Utsändning av röstkort

Utsändningen av röstkort löses lämpligen genom att texten på röstkorten samordnas så att rösträtten i den lokala folkomröstningen noteras som ett tillägg på röstkortet i den nationella folkomröstningen.

Budröstning och information till väljarna

Kommunen har att besluta om budröstning skall förekomma. Kommunen måste också informera väljarna om hur och var röstning skall ske och också om alternativen och deras innebörd. Erfarenhetsmässigt brukar det ta lång tid och vara förenat med politiska komplikationer att ena sig om informationstexten.

Omröstningssedlar

Kommunen skall bestämma hur röstsedlarna skall utformas. Om omröstningen hålls tillsammans med EMU-omröstningen måste omröstningssedlarna ha en färg som avviker från EMU-omröstningens omröstningssedlar. Det står kommunen fritt att bestämma om varje alternativ skall ha en egen röstsedel eller om väljaren skall kryssa för ett av flera alternativ på en och samma sedel. Vidare får kommunen bestämma vilka upplagor som skall tryckas och enligt vilka regler röstsedlarna skall tillhandahållas.

Förtidsröstning

Kommunen måste ta ställning till förtidsröstningens utformning, alltså om förtidsröstning skall ske på posten eller på annat sätt, om det skall vara möjligt att förtidsrösta i hela riket eller bara inom staden, länet eller flera angränsande län. Förtidsröstningen är en mycket komplicerad fråga som kräver en ingående reglering och är förenad med höga kostnader.

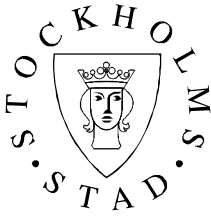
Sammanräkning

Kommunen bestämmer också formerna för sammanräkningen. Rösterna kan räknas preliminärt i vallokalen på valdagens kväll och räknas slutligt vid ett senare tillfälle.

Man kan också välja att endast räkna i vallokalerna eller endast vid en senare sammanräkning. Ansvaret för sammanräkningen ligger under alla förhållanden hos kommunen.

Kostnaden för att genomföra en kommunal folkomröstning

Kostnaden för en folkomröstning som hålls samordnad med annat val eller folkomröstning kan väntas uppgå till mellan 1 och 5 mnkr. Avgörande för var kostnaden hamnar är arten och omfattningen av informationen till allmänheten, förtidsröstningens omfattning, kraven på ersättning från andra myndigheter - t ex ersättningskrav för röstlängder och röstkort - och hur sammanräkningen organiseras.

KOMMUNFULLMÄKTIGE

Motioner

2002:56

2002:56 Motion av Kristina Axén Olin m.fl. (m) om folkomröstning om biltullar

I valrörelsen 2002 fick väljarna klart besked från socialdemokraterna att de inte skulle medverka till att några biltullar, eller s.k. trängselavgifter, infördes under mandatperioden 2002-2006. I valet 2006 skulle stockholmarna även få ta ställning till frågan om att införa trängselavgifter.

Nu har detta löfte till stockholmarna brutits. Det har skett genom först den socialdemokratiska regeringens uppgörelse med miljöpartiet där biltullar i Stockholm ingick som en del, och sedan då denna uppgörelse bekräftades genom den nya stadshusmajoritetens politiska plattform.

Hanteringen av frågan om trängselavgifter måste därigenom ses som mycket anmärkningsvärd. Den unika situationen har inträtt då en uppgörelse om regeringsmakten också innehåller beslut som direkt berör en enskild kommun och i praktiken åsidosätter den kommunens grundlagsfästa självstyre. Därtill har socialdemokraterna lokalt i Stockholm brutit ett tydligt vallöfte. Mot den bakgrunden vore det helt orimligt om trängselavgifter införs denna mandatperiod utan att Stockholms väljare ges chansen att avgöra frågan i val. Inför majoriteten (s , v, mp) trängselavgifter utan att ge stockholmarna möjligheten att i val avgöra frågan undergrävs kraftigt förtroendet för såväl politiken som det lokala självstyret.

En ytterligare faktor som stärker kravet på folkomröstning är att socialdemokraterna avser att införa dessa samtidigt som såväl kommunal- som landstingsskatten höjs med rekordnivåer. För en vanlig stockholmsfamilj innebär detta ökade utgifter med mellan 6.000-10.000 kronor per år. Ovanpå detta avser man lägga en biltull som, enligt uttalanden från ledamöter i den nya majoriteten, kan landa någonstans runt 6.000 kronor per år för en vanlig familj.

Denna kraftfulla skattechock som kommer att påverka inte bara regionens tillväxt utan hela landets tillväxt gör att väljarna bör få ta ställning till om man därtill skall införa nya, höga avgifter för den som måste färdas per bil.

Mot bakgrund av ovanstående föreslår vi kommunfullmäktige besluta att

1. genomföra en folkomröstning om trängselavgifter innan någon form, inklusive försöksverksamhet, av trängselavgifter införs
2. frågorna i omröstningen skall formuleras med två klara alternativ, ja eller nej till trängselavgifter.

Stockholm den 21 oktober 2002

Kristina Axén Olin

Sten Nordin

Mikael Söderlund

KOMMUNFULLMÄKTIGE

Motioner

2002:57

2002:57 Motion av Jan Björklund m.fl. (fp) om folkomröstning om biltullar

I regeringens uppgörelse med miljöpartiet ingår ett "flerårigt fullskaleförsök med trängselavgifter i Stockholm". Detta framgår även av den nya majoritetens politiska plattform i kommunfullmäktige.

Före valet deklarerade socialdemokraterna, såväl som folkpartiet och moderaterna, att några biltullar inte skall införas före 2006 års val. Det nya finansborgarrådet underströk i kommunfullmäktiges debatt den 2 september 2002 att "det är ett vallöfte" att inte införa bilavgifter.

De partier som entydigt lovade att inte införa biltullar den kommande mandatperioden fick 79 mandat. De partier som krävde biltullar fick 17 mandat. Om biltullar nu ändå införs är det inte bara socialdemokraternas stora svek som blir uppenbart. Det kommer dessutom att späda på politikerföraktet att inte ens viktiga vallöften går att lita på.

Det bästa vore att löftena hölls. Då skulle inga avgifter få införas före valet 2006.

Om majoriteten ändå avser att införa biltullar före 2006 måste väljarna ha fått en chans att ta ställning till detta. Den metod som då återstår är folkomröstning. Frågan om biltullar är dessutom relativt enkel att ta ställning till. Företrädare för den nya majoriteten har i massmedia sagt att de kan tänka sig folkomröstning efter att biltullarna införts. Frågan då lär väl närmast bli om de ska avskaffas eller ej.

För oss är detta en obegriplig ståndpunkt. Folkomröstning måste ske innan biltullarna införs. Tanken att Sverige först ska gå med i EMU för att efter ett par år folkomrösta om vi ska gå ur är orimlig. Väljarna måste få ta ställning till om de vill ha biltullar eller ej innan de införs.

Yrkande

Att Stockholms stad genomför en folkomröstning om biltullar innan sådana införs.

Stockholm den 21 oktober 2002

Jan Björklund

Lotta Edholm

Abit Dundar

Ulf Fridebäck

Katariina Güven

Helen Jäderlund Eckardt

Martina Lind

Björn Ljung

Caroline Silverudd Lundbom

Fredrik Malm

Inga-Lill Persson

Birgitta Rydell

Madeleine Sjöstedt

Anna Starbrink

Malin Strid

Ann-Katrin Åslund

Karl Bern